

Formueforsikring AS
Wergelands Gate 7
2080 EIDSVOLL

VÅR REFERANSE
17/6478

DERES REFERANSE

DATO
23.07.2018

Merknader - endelig rapport

Finanstilsynet viser til stedlig tilsyn i Formueforsikring AS 6.9.2017, Finanstilsynets foreløpige rapport av 20.3.2018 og styrets svar på foreløpig rapport av 19.4.2018. Det stedlige tilsynet var avgrenset til foretakets formidling av livsforsikringer med investeringsvalg.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

1 Om Formueforsikring

Formueforsikring ble registrert som forsikringsagentforetak 22.11.2013. Foretaket har tre ansatte og er heleid av Morten Falstad som er daglig leder og eneste styremedlem. Forsikringsagent Arnt Lundberg er varamedlem og er lokalisert på foretakets adresse på Eidsvoll, mens forsikringsagent Synnøve Helland har kontor på Smøla.

Falstad og Lundberg var tidligere ansatte og aksjonærer i Emeritus Norge AS (Emeritus), tidligere Sovereign & Partner Norge AS. Emeritus formidlet blant annet livsforsikringer med investeringsvalg for Victory Life and Pension Assurance Company Limited (Victory Life) registrert på De britiske Jomfruøyer. Finanstilsynet publiserte markedsadvarsler om at Victory Life ikke hadde tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet i Norge. Victory Life ble satt under administrasjon i 2014, og et vesentlig element i Formueforsikrings forretningsstrategi har vært å tilby Victory Lifes norske kunder å flytte forsikringen til forsikringsforetak i EØS.

2 Formidling av livsforsikring med investeringsvalg

2.1 Forsikringsforetak

Formueforsikring har, siden foretaket ble registrert, formidlet livsforsikringer med investeringsvalg for følgende forsikringsforetak:

- Nucleus Life AG (Nucleus) med hovedsete i Liechtenstein (2013-).
 - Som forsikringsagent.
- Premier Assurance Group SPC PASP Ltd. (Premier Assurance Group) med hovedsete på De britiske Jomfruøyer (2013-2016).
 - Som underagent for investeringsselskapet Premier Trust Global (Premier Trust Global) med hovedsete på De britiske Jomfruøyer og opptrådte som agent ved å kjøpe kollektive livsforsikringer med investeringsvalg i Premier Assurance Group.

- STM Life Assurance PCC Plc (STM Life) med hovedsete i Gibraltar (2013-2016).
 - Som underagent for Thorr International AS (Thorr) som tidligere het Moore Life AS (2013-2015).
 - Som underagent for Moore Solutions AS (2015-2016).
- Quantum Life Ltd (Quantum) med hovedsete i Liechtenstein (2014-2016).
 - Som underagent for Jool Capital Partner AS.
- Monarch Assurance Plc (Monarch) med hovedsete i Storbritannia (2015-2016).
 - Som underagent for Moore Solutions AS.

2.2 Formidling til forsikringsforetak utenfor EØS

Et forsikringsagentforetak kan bare formidle livsforsikringer til livsforsikringsforetak med hovedsete i EØS-stat og til norsk filial av utenlandsk forsikringsforetak med konsesjon etter finansforetaksloven § 5-6, jf. forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. § 5-3 første ledd.

Formueforsikring har ikke overholdt kravene i forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. § 5-3 ved å ha formidlet tre livsforsikringsavtaler med investeringsvalg for Premier Assurance Group i 2016. Premier Assurance Group har ikke hovedsete i en EØS-stat eller norsk filial.

3 Produktbeskrivelser

Beskrivelsen bygger blant annet på opplysninger fra foretaket og informasjon fra forsikringsforetak, forsikringsagenter, utstederforetak og forvaltere.

3.1 Forsikringsprodukter

3.1.1 STM Life / Gibraltar

STM Life International Self Investment Bond er en livsforsikring med investeringsvalg med åpent investeringsunivers. Det vil si at kundens investeringsvalg ikke er begrenset til for eksempel forhåndsbestemte investeringsvalgporteføljer og utvalgte verdipapirfond. Forsikringselementet er minimalt og består i at kundens etterlatte/begunstiget får utbetalt 101 prosent av forsikringens verdi ved forsikringstakers død. Forsikringselementet på én prosent er begrenset oppad til 2.000 britiske pund. Forsikringens verdi kan gjenkjøpes helt eller delvis på ethvert tidspunkt.

3.1.2 Nucleus / Liechtenstein

Nucleus tilbyr livsforsikringer med investeringsvalg med åpent investeringsunivers. Nucleus har visse begrensninger på underliggende investeringer og tillater ikke lite likvide underliggende investeringer med usikker verdsettelse, som Goodwood-fondene, som mange Victory Life-kunder hadde som underliggende investering.

3.1.3 Quantum / Liechtenstein

Quantum tilbyr livsforsikringer med investeringsvalg med åpent investeringsunivers.

3.1.4 Monarch / Storbritannia

Moore Spareplan er en spareavtale med dødsrisikodekning for norske kunder. Kunden kan velge mellom tre investeringsporteføljer ut fra risikovillighet. Ved død utbetales gjenkjøpsverdien av polisen pluss fem til 100 prosent av gjenkjøpsverdien avhengig av kundens alder, dødsårsak og hvor lenge kunden har eid polisen. Dødsfall etter fylte 65 år utløser utbetaling av 105 prosent av poliseverdien. Forsikringsutbetalingen er begrenset oppad til 500.000 kroner.

3.1.5 Premier Assurance Group / De britiske Jomfruøyer

Ved forsikringstakers død utbetales et beløp tilsvarende 101 prosent av forsikringspolisens verdi. Kunden kan velge mellom å ha underliggende investeringer i en åpen struktur med fritt fondvalg eller følge en indeks med en garantert minimumsavkastning.

3.2 Underliggende investeringer

Foretaket har formidlet underliggende investeringer mot vederlag i form av returprovisjon fra produktleverandører. Nedenfor omtales et utvalg av disse som har inngått i Finanstilsynets vurderinger.

3.2.1 Prestige Alternative Finance / Caymanøyene

Prestige Alternative Finance Fund Limited (Prestige Alternative Finance) er et alternativt investeringsfond for profesjonelle investorer registrert på Caymanøyene. Fondet forvaltes av Prestige Fund Management Limited registrert i Storbritannia. Fondet har en absolutt-avkastningsstrategi og investerer i leasingavtaler og direktelån til den britiske landbrukssektoren og annen britisk næringsvirksomhet. Forventet årlig avkastning er angitt til fem til seks prosent og forventet årlig volatilitet til én prosent. Det er angitt at korrelasjonen med MSCI verdensindeks og S&P500 Index er lav. Korrelasjonen med indeksen for tiårige britiske statsobligasjoner er angitt til 0,22.

En figur i et fakta-ark om fondet viser en stabil positiv avkastning fra desember 2008 til desember 2016. Årlig annualisert avkastning fra 2008 til juni 2017 er angitt til 6,3 prosent for fondet og 2,21 prosent for tiårige britiske statsobligasjoner. Det framgår av note at resultatene reflekterer ikke-institusjonelle investorers nettoavkastning etter forvaltningsgodtgjørelse og markedsføringsvederlag.

3.2.2 Warranter Garantum / Sverige

Warranter tilrettelagt av det svenske verdipapirforetaket Garantum Fondskommission AB (Garantum), blant annet to markedswarranter (unoterte) med eksponering mot det kinesiske markedet. Formueforsikring formidlet warrantene som underagent for Thorr og Moore Solutions som Garantum hadde avtale med.

UBS MW Kina 2258 NOK er en warrant med Hang Seng Index som underliggende. Den løper fra 8.5.2015 og med tre års løpetid. Tegningskursen var 13.500 kroner og 27.2.2018 var markedsprisen ett øre.

UBS WRT Oljeselskaper 2620 NOK er en warrant med en kurv av seks oljeaksjer som underliggende. Den løper fra 4.3.2016 og har tre års løpetid. Tegningskursen var 15.750 kroner og 27.2.2018 var markedsprisen 16.329 kroner.

3.2.3 Lån tilrettelagt av Jool Markets AS

Foretaksobligasjoner og andre verdipapirer tilrettelagt av det norske verdipapirforetaket Jool Markets AS i perioden Formueforsikring formidlet til Quantum som underagent for Jool Capital Partner. Foretaket opplyste at Jool Capital Partner AS krevde at nye kunder formidlet for Quantum minst skulle ha 40 prosent av underliggende investeringer i verdipapirer tilrettelagt av Jool Markets.

4 Avdekking, analyse og råd om kundens forsikringsbehov

4.1 Rettslig grunnlag

Det følger av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde ledd at forsikringsformidleren på grunnlag av opplysninger fra kunden, som et minimum skal presisere kundens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir kunden om et bestemt forsikringsprodukt. Presiseringene skal tilpasses forsikringsavtalens kompleksitet og gis skriftlig.

Etter forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd har forsikringsformidlingsforetak samme informasjonsplikt som et forsikringsforetak har etter forsikringsavtaleloven kapitlene 2 og 11. Etter forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd skal et forsikringsforetak ved tegning så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om deknningen av foreliggende forsikringsbehov. Bestemmelsen innebærer at foretaket må analysere kundens behov og deretter gi råd om hvilke forsikringsavtaler foretaket kan tilby for å dekke behovet. For livsforsikringer med investeringsvalg er det i forvaltningspraksis stilt strenge krav til innhenting av opplysninger om kundens krav og behov. Dette skal bidra til at råd om tegning faktisk dekker et forsikrings- og sparebehov hos kunden. Når forsikringsforetaket tilbyr åpent investeringsunivers overlates investeringsbeslutningen til kunden og det skjerper kravene til presisering ytterligere.

Det er kundens investerings- og sparebehov som er det vesentlige når forsikringsformidlingsforetak analyserer og gir råd om livsforsikringer med investeringsvalg med et marginalt forsikrings element. I lys av dette må foretaket vurdere om investerings- og sparebehovet best blir dekket ved å inngå en forsikringsavtale eller dekkes bedre ved å spare og investere på andre måter.

Ved salg av livsforsikring med investeringsvalg fremheves ofte fordelene av utsatt beskatning på gevinst ved realisasjon av underliggende investeringer. Det er kunder som handler aktivt som vil kunne ha fordel av dette, og det bør avdekkes om kunden handler aktivt. Kartleggingen bør avdekke kundens inntekts- og formuesposisjon generelt, herunder øvrige forsikringer og investeringer, antall år til pensjonsalder, risikovilje, kompetanse, erfaring og om kunden kan forventes å forstå risikoen i produktet. Finanstilsynet har uttalt at avdekking av kundens forsikringsbehov i slike tilfeller innebærer en egnethetsvurdering. Finanstilsynet har også uttalt at et forsikringsforetak har plikt til å fraråde kunden dersom et produkt ikke er egnet.

Finanstilsynet viser til rundskriv 14/2016 som oppsummerer minimumskrav til informasjon og rådgivning. Rundskrivet gjelder også for forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat ved salg av livsforsikring med investeringsvalg.

4.2 Faktisk grunnlag

4.2.1 Kundene

Foretaket har siden oppstart formidlet livsforsikringer med investeringsvalg til 83 kunder. På tidspunktet for tilsynet hadde foretaket 57 kunder. Foretaket hadde formidlet forsikringer for STM Life til 25 kunder (tre som underagent for Moore Solutions og resten som underagent for Thorr), for Nucleus til 34 kunder, for Quantum til 18 kunder og for Premier og Monarch til tre kunder hver. To kunder har flyttet forsikringsavtalen fra STM Life til Nucleus, og en av disse har også avtale i Monarch. Victory Life-kundene flyttet til Quantum eller STM Life. I 2016 avsluttet STM Life den norske virksomheten og flere kunder flyttet avtalene til Nucleus.

Én kunde har investert over fire millioner kroner, 22 kunder mellom en og fire millioner kroner, 25 kunder mellom en halv og en million kroner, 21 kunder mellom 100.000 og en halv million kroner og 14 kunder under 100.000 kroner. Eldste kunde var 83 år da forsikringsavtalen ble inngått og investerte i underkant av 5.000 kroner. Den yngste kunden er 23 år. Snittalderen er 63 år og gjennomsnittlig investert beløp er 790.000 kroner. Tallene over er beregnet ved å benytte gjennomsnittlig valutakurs i tegningsåret.

Etter foretakets vurdering kan ingen kunder karakteriseres som profesjonelle investorer. Foretaket opplyste at kundene normalt ikke handler aktivt i finansielle instrumenter.

Finanstilsynet har gjennomgått kundedokumentasjon for 20 kunder for å se hvordan foretaket avdekker, presiserer og gir råd om kundenes krav og behov og opplyser om provisjoner og forsikringsproduktet. Resultatene av stikkprøvene er omtalt i punktene 4 og 5. Det er opplyst at det er gitt utfyllende informasjon muntlig, men dette er i liten grad dokumentert.

4.2.2 Dokumentasjon av avdekking, analyse og rådgiving om kundens forsikringsbehov

Foretaket har avdekket og analysert kundens forsikringsbehov ved å fylle ut skjemaer fra hovedagenter og/eller forsikringsforetak og ofte kombinert med kundemøter. Rådgivingen har vært muntlig, ofte i møter, og er lite dokumentert. Foretaket kunne ikke bekrefte at det har frarådet kunder å inngå avtale om livsforsikring med investeringsvalg.

Skjemaene har typisk spørsmål om forsikringstaker (alder, sivilstand, yrke, inntekts- og formuesforhold), om forsikret person og forsikringsproduktet (navn, alder, medisinske spørsmål, forsikringselement), vederlag, hvitvaskingskontroll og underliggende investeringer. Opplysningene varierer noe fra skjema til skjema. Nedenfor følger eksempler på hvordan krav og behov skal avdekkes i skjemaene.

Ved formidling for Nucleus kan kunden velge mellom følgende grunner for å inngå en forsikringsavtale: pensjonsplanlegging, skape kapital, familieformueplanlegging, beskytte midler og annet. I mange skjemaer er "skattemessige årsaker" angitt som grunn for flytting til Nucleus.

Ved formidling for STM Life kan kunden velge mellom lav, middels eller høy risiko. Skalaen er ikke definert eller kvantifisert. Skalaen for erfaring med sparing og investeringer er fire-delt: ingen, litt, middels og stor. Litt er definert som "har plassert i aksjer/fond men følger ikke med på kursutviklingen", mens man i middels følger kursutviklingen kontinuerlig. Stor er definert som "forstår aksjer/fond egenskaper på lang og kort sikt og også forholdet mellom risiko og avkastning".

Ved formidling for Quantum har skjemaet standardtekster om at kunden ønsker å beholde unit link for senere bruk og ønsker lav risiko. Disse kundene flyttet avtalene fra Victory Life. På en skala fra 1-7 om risikovillighet og syv som det høyeste, har tre av fire kunder oppgitt nivå tre. Risikovurderinger er fylt ut maskinelt, i motsetning til opplysninger om kundens erfaring.

Kunder som flytter fra Victory Life oppgir ofte skatt som grunn for flyttingen. Foretaket rådet Victory Life-kunder om å flytte avtalen til et forsikringsforetak i EØS heller enn å gjenkjøpe avtalen. Foretaket har brukt følgende skattemessig begrunnelse for rådet: Ved gjenkjøp må kunden betale skatt på gjenkjøpstidspunktet og av hele polisens verdi fordi Victory Life har hovedsete utenfor EØS. Ved flytting til EØS-foretak vil skatteforpliktelsen komme på utbetalingstidspunktet og i tillegg vil bare avkastningen være skattepliktig. Dersom arvingene får utbetalingen, vil verken kunden eller arvingene betale skatt fordi Norge ikke har arveskatt.

Mange kunder har Prestige Alternative Finance som underliggende investering. Foretaket anså at fondet tilfredstilte behovet for plasseringer i rentefond med lav risiko og ga råd ut fra denne forståelsen.

Foretaket har ikke laget kvantitative analyser av forventet risiko og avkastning som grunnlag for råd om underliggende investeringer, men har lagt til grunn informasjonen fra forsikringsforetak, hovedagenter, utstedere og forvaltere. Foretaket har ikke laget analyser som viser faktisk avkastning og risiko i underliggende investeringer.

Gjennomgående er rådene ikke begrunnet, og valg av kategori for risiko ikke begrunnet ut over det som følger av skjemaet.

4.2.3 Kundeeksempler

Kunde 1 flyttet avtalen fra Victory Life til Nucleus. Kunden var nærmere 80 år gammel og angir skattemessige årsaker som grunn for flyttingen. Foretaket opplyser at rådgivningen var begrenset til en muntlig gjennomgang av fordeler og ulemper ved eksisterende kontra nytt forsikringsforetak. Det ble ikke gjort rådgivning rundt eksisterende underliggende investeringer fordi det ikke var aktuelt med endringer.

Kunde 2 inngår avtale med STM Life og avslutter den to år etter. Kunden hadde spart i mange år for å kunne plusse på inntekten når kunden skulle gå av med pensjon ett år senere. Det framgår av rådgivningsskjemaet at kunden har litt investeringserfaring og ønsker middels risiko. Kunden investerer blant annet i Prestige Alternative Finance og Garantum-warranter. Det er ingen skriftlig dokumentasjon av analyse av eller rådgivning om kundens behov.

Kunde 3 inngår avtale med STM Life og flytter den senere til Nucleus. Kunden var 75 år og pensjonist. Skjemaet er ufullstendig utfyllt. Det fremkommer av rådgivningsskjemaet at kunden har

spart gjennom et langt arbeidsliv, at eiendoms- og aksjefond utgjør største del av formuen, har litt investeringserfaring, ønsker lav/middels risiko og å trappe ned risikoen gradvis. Agenten skriver: "Grunnen til at han ønsker å overføre alle sine midler til STM Life er at han ønsker bedre oversikt. Dermed blir det lettere å planlegge både fremtidig pensjon og arv. Ønsker noe lavere risiko i fremtiden. Det ordnes også ved å gå sterkere inn i rentefond og litt i kombinasjonsløsninger." Kunden investerer 1,2 mill. kroner blant annet i Prestige Alternative Finance og warranter.

Kunde 4 inngår avtale med STM og flytter den senere til Nucleus. Kunden var midt i sekstiårene og pensjonist. Kunden hadde drøyt to millioner kroner i fastrenteinnskudd og verdipapirfond. Skjemaet er ufullstendig utfylt. Det fremgår av rådgivningsskjemaet ved formidling for STM at kunden har middels investeringserfaring og ønsker middels risiko. Agenten skriver at kunden ønsker noe lavere risiko i en STM-konto, ønsker å spe på pensjonen over 10-15 år og å kunne ta ut ved behov. Tre produkter ble valgt: Prestige Alternative Finance, kombinasjonsfond fra Akator og Garantum-warranter. Agenten har angitt at dette samlet sett vil gi lavere risiko enn i dag blant annet som følge av investeringen i rentefond.

4.3 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet vurderer nedenfor om foretaket har avdekket og presisert kundenes behov på bakgrunn av opplysninger fra kunden og deretter gitt råd som dekker forsikrings- og sparebehovet.

4.3.1 Avdekking av kundens krav og behov

Kundens forsikringsbehov er avdekket i søknadsskjemaer og kundeavtaler. Foretaket kjenner kundens alder, normalt også yrkesbakgrunn og utdanning, kundens finansielle eiendeler ved avtaleinngåelse og for noen også inntekts- og formuesforhold. For tilnærmedesvis alle har det vært avholdt kundemøter. Foretaket uttalte under tilsynet at ingen kunder kunne karakteriseres som profesjonelle investorer, at de ikke handler aktivt i finansielle instrumenter. Selv om det skriftlige er relativt summarisk, er Finanstilsynets vurdering at foretaket kjenner til kundenes kunnskap om og erfaring fra handel med verdipapirer, risikotoleranse og formål med sparingen.

4.3.2 Analyse av og råd om dekking av kundens krav og forsikringsbehov

Finanstilsynet har vurdert foretakets analyser av og råd om kundens krav og forsikringsbehov på bakgrunn av søknadsskjemaer, kundeavtaler, forsikringsavtaler og underliggende investeringer. Foretaket har i liten grad dokumentert og begrunnet råd og analyser. Et hovedinntrykk er at kunde-rådene har vært formet av selgerrollen og hensynet til egen inntjening og at rådene ikke har vært egnet til å dekke kundens krav og forsikringsbehov. Det er særlig tydelig for rådene om underliggende investeringer hvor påfallende mange kunder får råd om og velger investeringer hvor Formueforsikring har en tilknytning til utsteder eller fondsforvalter gjennom egne avtaler om vederlag, eller som underagent for en agent som har eller har hatt slike avtaler.

Finanstilsynet omtaler nedenfor fire forhold som har bidratt til at kundenes forsikringsbehov ikke har vært dekket.

Foretaket har gitt råd om underliggende investeringer i strid med kundenes ønske om risikonivå. Det gjelder blant annet råd om å investere i Prestige Alternative Finance og derivater når kunden ønsker lav eller middels risiko. Stikkprøver tyder på at det kan dreie seg om et ikke ubetydelig

antall kunder. Formueforsikring har basert seg på informasjon om risiko fra utstedere, forvaltere eller tilretteleggere uten å kontrollere at den er riktig og fullstendig.

Foretaket har gitt råd om underliggende investeringer i strid med krav og behov hos kunder som er pensjonister eller nærmer seg pensjonering og som ønsker å ta ut midler ved behov eller spe på pensjonen. Snittalderen på kundene er 63 år, slik at dette er en reell problemstilling for mange. For å ha trygghet for å kunne realisere deler av porteføljen ved behov, bør underliggende investeringer være likvide, ha en pålitelig verdifastsettelse og lav forventet volatilitet. Alternative investeringer med sjelden verdifastsettelse er ikke egnet for dette.

Foretaket har gitt råd om underliggende investeringer beregnet på profesjonelle investorer til tross for at kundene har begrenset kunnskap om og erfaring fra verdipapirmarkedet. Obligasjonene tilrettelagt av Jool Markets, Garantum-warranter og Prestige Alternative Finance er i utgangspunktet uegnet for ikke-profesjonelle investorer. Når det gjelder det siste vil kundene normalt ikke ha forutsetninger for å kunne vurdere kredittrisikoen ved lån til den britiske landbrukssektoren eller overskue hva en absolutt-avkastningsstrategi innebærer. I tillegg har foretaket uriktig framstilt fondet som et rentefond med lav risiko. Slik har foretaket kunnet anbefale kunden å investere også andre deler av porteføljen i risikofylte og lite likvide investeringer ved å vise til at risikoen i porteføljen samlet har et lavt eller middels risikonivå.

Når det gjelder flytting fra Victory Life, har Formueforsikring basert seg på en generell antakelse om at Victory Life-kundenes krav og behov alltid vil være best dekket når forsikringsavtalen flyttes til et forsikringsforetak i EØS på grunn av skattereglene. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved opplysningen om at utbetaling til begunstiget ved forsikret persons død, er skattefri. Finanstilsynet stilte videre spørsmål ved om argumentet om utsatt skatt på gevinst i underliggende investeringer er særlig relevant for kunder som ikke handler aktivt.

Selv om skatt kan være et relevant hensyn, er det utilstrekkelig å gi kunden råd om å flytte framfor å gjenkjøpe utelukkende med skatt som argument. Finanstilsynet viser til at mange kunder har hatt lite likvide underliggende investeringer med urealiserte tap. Det kan ikke utelukkes at kunder hadde vært bedre tjent med å realisere tapet og fått skattefradrag framfor å fortsatt måtte betale vederlag til forsikringsforetaket og dets distributører om gjenkjøpsalternativet hadde vært klarere presentert. Foretaket opplyser i svar på foreløpig rapport at livsforsikring med investeringsvalg er et godt alternativ for oppbevaring av verdipapirer. I Nucleus kan kunden velge unoterte og noterte aksjer og fond fra et stort utvalg av forvaltere i tillegg til effekten av utsatt skatt. Foretaket opplyser at det er påpasselig med å informere om at renter og obligasjoner bør ha en avkastning som er høyere enn gebyrene. Finanstilsynet bemerker til det siste at foretaket ikke har dokumentert at kundene har fått beregninger som viser netto forventet avkastning etter alle kostnader, og hva som er forventet risiko i underliggende investeringer gitt at nettoavkastningen skal bli positiv slik at argumentet om utsatt skatt rent faktisk er relevant.

4.3.3 Samlet vurdering

Etter Finanstilsynets vurdering har foretakets avdekking av kundenes krav og behov vært tilstrekkelig for å kunne presisere og gi råd om dekningen av disse. Etter Finanstilsynets vurdering har imidlertid avdekket forsikringsbehov ikke blitt presisert og heller ikke vært førende for hvilke råd som er gitt, og rådene er ikke skriftlig begrunnet. Finanstilsynet bemerker at kravene til presisering øker med det foreslåtte forsikringsproduktets kompleksitet. Etter Finanstilsynets

vurdering har foretaket gitt kunder råd om å velge underliggende investeringer beregnet på profesjonelle investorer, og ikke lagt nok vekt på hva som er avdekket om kundens krav om og forståelse av risiko og ønske om å kunne ta ut midler ved behov.

Etter Finanstilsynets vurdering har Formueforsikring grovt og systematisk overtrådt forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 fjerde og femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 første ledd om å sørge for at forsikringstakeren får råd om deknningen av foreliggende forsikringsbehov og å begrunne rådene det gir og til skriftlighet.

5 Informasjon om forsikringen

5.1 Rettslig grunnlag

En forsikringsformidler har samme informasjonsplikt etter forsikringsavtaleloven kapitlene 2 og 11 som et forsikringsforetak som driver virksomhet her i landet, jf. forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd.

Etter forsikringsavtaleloven § 11-1 andre ledd skal forsikringsforetaket gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet. I livsforsikring med investeringsvalg er forventet avkastning og risiko viktige sider ved produktet. Informasjon om investeringsvalg skal ta utgangspunkt i dekning av den enkelte kundes forsikringsbehov.

I forskrift om opplysningsplikt for avtaler om livsforsikring (opplysningspliktforskriften) er det gitt nærmere regler om hvilke opplysninger som skal gis til kunden senest i forbindelse med tegning av avtalen og under avtalens løpetid. Opplysningene skal gis skriftlig på en presis og utvetydig måte, jf. § 7, og på norsk, med mindre forsikringstaker anmoder om at opplysningene gis på et annet språk, jf. § 8.

Forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. §§ 5-5 og 5-4 stiller krav om at all informasjon som nevnt skal gis på papir eller annet varig medium som er disponibelt og tilgjengelig for kunden, og at informasjonen skal gis på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden. Informasjonen skal gis på et offisielt språk i den medlemsstaten forpliktelsen består, i denne saken norsk, eller på et annet språk partene er enige om.

5.2 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet vurderer nedenfor hvordan foretaket har opplyst om risikoegenskaper ved underliggende investeringer i henhold til plikten om å opplyse om viktige sider ved produktet. Finanstilsynet vurderer videre om foretaket har overholdt plikten til å gi informasjonen på norsk, med mindre partene er blitt enige om et annet språk.

5.2.1 Opplysninger om forventet risiko

Foretaket har gitt informasjon om underliggende investeringer ved å benytte informasjon utarbeidet av utstedere, fondsforvaltere og hovedagenter. Informasjon om forsikringsproduktet har vært utarbeidet av forsikringsforetak og hovedagenter. Det foreligger ikke skriftlig dokumentasjon om at foretaket har gjort en selvstendig vurdering av opplysningene.

Finanstilsynet viser til punkt 4 hvor det framgår at foretaket har gitt råd om underliggende investeringer i strid med kunders ønske om risikonivå. Den lite forsvarlige rådgivningen har en side til opplysninger om risiko. Foretaket har blant annet feilaktig opplyst at Prestige Alternative Finance har porteføljeegenskaper som et ordinært lavrentefond, mens det i realiteten har lav korrelasjon med britiske statsobligasjoner, se punkt 3.2.1. Det har medført at enkelte kunders samlede portefølje er blitt mer risikofylt enn kunden har ønsket.

Foretaket har videre ikke dokumentert at kunder som har angitt at de ønsker å spe på pensjonen eller kunne ta ut midler ved behov, har fått opplysninger om likviditetsrisikoen i unoterte underliggende investeringer og underliggende som ikke har daglig og pålitelig verdifastsettelse.

5.2.2 Opplysninger på norsk

Foretaket har i flere av kundeavtalene ikke oppfylt plikten til å gi opplysninger på norsk. Stikkprøvene, se punkt 4.2.1, viste at kundene hadde fått opplysninger om forsikringsproduktene formidlet for Quantum, Monarch og Premier på annet språk enn norsk uten at det fremgår at forsikringstaker hadde anmodet om dette. Den første kunden formidlet for Nucleus fikk all informasjon på engelsk, mens de andre fikk på norsk. Informasjonen om Prestige Alternative Finance er på engelsk.

Kundene i STM Life og Nucleus har signert på søknadsskjemaer hvor det er opplyst at informasjonen vil bli gitt på engelsk, og Finanstilsynet kan derfor ikke utelukke at vilkårene for å benytte et annet språk enn norsk er oppfylt i disse tilfellene. Finanstilsynet bemerker at det har formodningen mot seg at alle kundene ved tegning av disse produktene har anmodet om et annet språk enn norsk.

5.2.3 Samlet vurdering

Etter Finanstilsynets vurdering har Formueforsikring grovt og systematisk overtrådt forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, jf. forsikringsavtaleloven 11-1 andre ledd ved å gi feilaktige og mangelfulle opplysninger om risiko.

Finanstilsynet legger videre til grunn at foretaket har gitt opplysninger på annet språk enn norsk i strid med forsikringsformidlingsloven § 7-7, jf. §§ 5-5 og 5-4 og opplysningspliktforskriften §§ 7 og 8, jf. forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd, ved å gi opplysninger om forsikringsavtaler formidlet for Quantum, Monarch og Premier og underliggende investeringer i Prestige Alternative Finance på annet språk enn norsk uten at kunden har anmodet om dette.

6 Opplysninger om vederlag

6.1 Rettslig grunnlag

Det følger av forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 at formidleren før inngåelse av forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal opplyse om

- a) størrelsen på provisjon og/eller annen godtgjørelse som forsikringsformidlingsforetaket mottar fra forsikringsgiveren i tilknytning til inngåelsen av avtale om angjeldende forsikring og

- b) størrelsen på provisjonen eller annet vederlag som forsikringsformidlingsforetaket vil kreve fra oppdragsgiver.

Informasjonsplikten gjelder tilsvarende for underagentforetak. Det medfører at underagentforetak skal vise sin andel av vederlaget, ikke kun totalt vederlag.

I Finanstilsynets rundskriv 10/2013 om forsikringsagenters informasjonsplikt om provisjoner fremgår følgende:

I tilfelle der agentforetaket mottok en del av premien eller et kronebeløp knytt opp mot kvar enkelt forsikringsavtale, skal foretaket informere om enten det faktiske kronebeløpet som agenten mottok i provisjon eller en prosentsats. I tilfelle der provisjonen blir kunngjort som en prosentsats, er det viktig at det går tydelig fram for forsikringstakeren hva for beløp som er grunnlaget for beregning av provisjonen.

Underliggende investeringer er en del av og en egenskap ved forsikringsproduktet og kan ikke skilles fra dette. Når formidleren mottar vederlag i form av honorarer, returprovisjoner fra utstedere og fondsforvaltere anser Finanstilsynet at foretaket på tilsvarende måte skal informere kunden skriftlig om størrelsen på vederlaget, jf. forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 bokstav a) og b). Unnlattelse av å gi slik informasjon undergraver opplysningspliktene som følger av forannevnte bestemmelser. Kunnskap om formidlerens bindinger og eventuelle egeninteresse i å formidle bestemte produkter skal bidra til at kunden kan fatte en informert beslutning.

En forsikringsformidler har videre samme informasjonsplikt etter forsikringsavtaleloven kapitlene 2 og 11 som et forsikringsforetak som driver virksomhet her i landet, jf. forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 femte ledd. Etter forsikringsavtaleloven § 11-1 andre ledd skal forsikringsforetaket gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke forsikringsbehovet.

Informasjonen skal gis skriftlig på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden, jf. forsikringsformidlingsloven § 5-5 jf. § 5-4, jf. § 7-7.

6.2 Faktisk grunnlag

Foretaket informerer skriftlig om vederlag fra forsikringsforetak og agenter. Foretaket informerer skriftlig om vederlag fra utstedere av underliggende investeringer, men ikke om størrelsen.

6.2.1 Vederlag for forsikringsavtaler

STM Life

Etableringsgebyret beregnes av innskutt premie. Etableringsgebyret til STM Life er én prosent, og totalt etableringsgebyr til agentforetaket varierer fra én til fem prosent. Kunden kan velge om etableringsgebyret skal betales ved tegning eller fordeles over etableringsperioden (fra null til seks år).

Administrasjons- og forvaltningsgodtgjørelsen til STM Life, Formueforsikring og Thorr beregnes av det høyeste av opprinnelig innskutt premie og verdien av underliggende investeringer på verdipunktet.

Foretaket opplyste at STM Life krever at kunden ved tegning setter av et kontantinnskudd tilsvarende ti prosent av premien til dekning av fremtidige kostnader. Innskuddet inngår i beregningsgrunnlaget for administrasjons- og forvaltningsgodtgjørelse. Kunden er ikke garantert rente på innskuddet.

Nucleus og Quantum

Etableringsgebyret beregnes av innskutt premie. Etableringsgebyret til Nucleus er én prosent. Quantum krever ikke etableringsgebyr. Totalt etableringsgebyr til agentforetaket varierer fra én til fem prosent i Nucleus og er tre prosent i Quantum.

Administrasjons- og forvaltningsgodtgjørelse til Nucleus, Quantum og Formueforsikring beregnes av verdien av underliggende portefølje på beregningstidspunktet.

Foretaket opplyste at Nucleus krever et kontantinnskudd tilsvarende ti prosent av premien. Quantum krever tre prosent av polisens verdi. Innskuddet inngår i beregningsgrunnlaget for administrasjons- og forvaltningsgodtgjørelse. Kunden er ikke garantert rente på innskuddet.

Monarch

Kunden betaler et etableringsgebyr, en fast transaksjonskostnad, en kvartalsvis variabel administrasjonskostnad, en fast administrasjonskostnad og en kvartalsvis risikopremie. Kvartalsvis risikopremie er inkludert i administrasjonskostnadene.

Kunden betaler totalt 4,5 prosent av innskutt premie i etableringsgebyr. Av dette går 0,6 prosent til Monarch, 2,4 prosent til underagenten Formueforsikring og 1,5 prosent til hovedagenten Moore Solutions AS. I tillegg påløper en fast transaksjonskostnad på 840 kroner ved første innbetaling.

Samlede årlige administrasjonskostnader for kunden er 1,2 prosent. Årlig forvaltningskostnad er mellom 0,8 prosent og én prosent, avhengig av investeringsprofil. Det påløper et transaksjonsgebyr på 70 kroner per innbetaling på spareavtalen. De kvartalsvise administrasjons- og forvaltningskostnadene beregnes av poliseverdien ved kvartalsslutt.

Premier

Dersom kunden velger åpent investeringsunivers, er Formueforsikrings vederlag fem prosent av årlig innbetaling i 15 år og utbetales forskuddsvis ved etablering. Deretter mottar foretaket 10,5 prosent av andre års innbetaling, 6,5 prosent av tredje års innbetaling og 1,4 prosent av resterende årlige innbetalinger dersom forsikringstaker investerer i valgfritt fond. Årlige administrasjonskostnader til Premier er 1,9 prosent de første ti årene av spareavtalen og 0,75 prosent for resterende år. Årlig forvaltningsgebyr er 1,5 prosent av polisens verdi. Fast månedlig kostnad er fem amerikanske dollar. Kostnader til underliggende fondsinvesteringer kommer i tillegg. Kunden belastes et gebyr tilsvarende spareavtalens resterende administrasjonskostnader ved oppsigelse før spareavtalens utløp.

Dersom kunden velger å følge en indeks med garantert minimumsavkastning mottar Formueforsikring fra 4,25 til 4,66 prosent i honorar av samlede innskudd i spareperioden. Størrelsen på honoraret bestemmes av spareavtalens løpetid. Honoraret utbetales forskuddsvis ved etablering av avtalen. Deretter mottar foretaket fire prosent av andre års innskudd, 2,3 prosent av tredje års

innskudd og 0,4 prosent av resterende årlige innbetalinger. Årlig administrasjonskostnader til Premier er fra 0,75 til én prosent avhengig av spareavtalens løpetid. Årlig "index spread-gebyr" er to prosent av polisens verdi. Fast månedlig kostnad er fem amerikanske dollar. Kostnader til underliggende fond kommer i tillegg.

6.2.2 Vederlag for underliggende investeringer

Garantum

Dokumentasjon viser at en kunde som for eksempel hadde investert 15.000 kroner i en warrant betalte 3.000 kroner i vederlag til underagentforetaket Formueforsikring og i samme størrelsesorden til agentforetaket Moore Solutions AS. I tillegg betalte kunden vederlag og kostnader til Garantum.

Prestige Alternative Finance

Formueforsikring mottar inntil fem prosent av kundens innbetaling og én prosent i årlig forvaltningshonorar (returprovisjon) fra Prestige Alternative Finance. Honoraret kommer i tillegg til tegningshonorar og årlig forvaltningshonorar fra forsikringsforetakene. Tilsammen kan Formueforsikring motta 9,75 prosent i samlet tegningsgebyr og opptil 2,35 prosent i årlig forvaltningshonorar for en kunde som kun har Prestige Alternative Finance som underliggende investering og betaler foretakets høyeste honorarsatser. I tillegg betaler kunden vederlag og kostnader til forsikringsforetaket og Prestige Alternative Finance. Fondet mottar 0,25 prosent i årlig forvaltningshonorar fra kunden og avbruddsgebyr dersom kunden sier opp avtalen i løpet av de første fem årene. Fondet kan kreve seks prosent i initial markedsføringsgodtgjørelse og 1,25 prosent i årlig markedsføringsgodtgjørelse fra kunden i tillegg til forvaltningshonoraret.

6.3 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet har vurdert om Formueforsikring har opplyst om samlet vederlag, om eget vederlag og returprovisjoner, om kontantinnskuddet og vederlaget for dette og vederlaget til Premier, herunder om informasjonen er gitt på en tydelig og nøyaktig måte som er forståelig for kunden.

Formueforsikring har ikke gitt kundene fullstendig informasjon om samlet vederlag til forsikringsforetak, agenter og underagenter og tilbydere av underliggende investeringer. Foretaket har formidlet forsikringsprodukter med kompliserte vederlagsstrukturer, og slik opplysningene er gitt, har det vært vanskelig for kunden å vurdere om vederlaget står i et rimelig forhold til tjenesten som tilbys og vurdere forsikringstilbudet opp mot andre spareformer. For det første kan inntil fire aktører få vederlag direkte: forsikringsforetak, agent, underagent og utsteder eller fondsforvalter. I tillegg kommer indirekte vederlag og kostnader til fondsforvaltere og banker. For det andre er ikke nødvendigvis alle vederlag klart spesifisert selv om det er gitt opplysninger i avtale- og informasjonsmaterialet. Det kan være underliggende investeringer hvor forvalter belaster transaksjonskostnader og godtgjørelse direkte. For det tredje avhenger størrelsen på vederlaget av om kunden gjenkjøper eller flytter forsikringsavtalen i etableringsperioden. Fullstendige opplysninger om vederlag er avgjørende for å kunne vurdere om forventet avkastning står i et rimelig forhold til det foretaket forespeiler kunder om forventet risiko. For at nettoavkastningen etter vederlag skal bli positiv, må forventet risiko bli vesentlig høyere enn det mange kunder har angitt som ønsket risikonivå.

Formueforsikring har gjennomgående ikke opplyst om størrelsen på sin andel av vederlaget som underagent og ikke gitt fullstendige opplysninger om returprovisjoner fra Garantum og Prestige Alternative Finance. Foretakets kunder har derfor ikke hatt nødvendig informasjon for å kunne vurdere Formueforsikrings egeninteresse i de råd som er gitt.

Finanstilsynet mener at størrelsen på kontantinnskuddet er urimelig. Kunden er ikke garantert rente på innskuddet, og innskuddet inngår i beregningsgrunnlaget for administrasjons- og forvaltningsgodtgjørelse. Dersom underliggende investeringer er så lite likvide at forsikringsforetaket må sikre egne vederlag og kostnader med kontantinnskudd, burde kunden ha blitt rådet til å velge andre underliggende investeringer eller andre sparealternativer.

Finanstilsynet mener kostnader og kostnadsstruktur i Premier er urimelig. Etter Finanstilsynets beregninger vil en kunde som investerer 100.000 kroner årlig i 15 år i et valgfritt fond betale omtrent 79.000 kroner i kostnader og honorar i år én. Omtrent 12,3 prosent årlig avkastning vil være nødvendig for å dekke kostnader og honorarer eksklusiv fondskostnader. Underliggende investering må ha høy forventet risiko for at kunden skal kunne få positiv nettoavkastning.

Foretaket har tilbudt produkter med urimelig høye kostnader og ikke oppfylt sin opplysningsplikt etter forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 4 ved å gi ufullstendige opplysninger om samlet vederlag, eget vederlag og returprovisjoner, jf. også § 3-1 femte ledd jf. forsikringsavtaleloven § 11-1 andre ledd og forsikringsformidlingsloven § 5-5 om informasjonsvilkår. Finanstilsynet mener overtredelsene er grove og systematiske.

7 Faglige kvalifikasjoner

7.1 Rettslig og faktisk grunnlag

Etter forsikringsformidlingsloven § 7-3 skal agenter til enhver tid ha den kunnskap og kompetanse som er nødvendig i forhold til virksomhet som drives. Kravet innebærer at det skal foretas en konkret vurdering av kvalifikasjoner opp mot hvilke forsikringsprodukter som formidles og agentens arbeidsoppgaver.

Foretaket har tre ansatte som alle er forsikringsagenter. Daglig leder ble egnethetsvurdert av Finanstilsynet ved registrering av foretaket. Daglig leder har egnethetsvurdert de to agentene.

Agentene har lang arbeidserfaring som finansielle rådgivere i norske forsikringsforetak. Foretaket opplyser at de har gitt omfattende rådgivning og foreslått spare- og investeringsplaner for ulike livssituasjoner, inkludert alternative plasseringsprodukter i ulike risikoklasser. Foretaket opplyser at agentene har gjennomført omfattende kompetanseheving mens de var ansatt i forsikringsforetakene, blant annet sertifiseringsprogrammer i samarbeid med eksterne utdanningsinstitusjoner og har deltatt på relevante kurs etter at de ble ansatt i Formueforsikring.

7.2 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet legger til at forsikringsforetakene som tilbyr åpent investeringsunivers ikke bistår Formueforsikring i den konkrete kunderådgivningen om kjøp og salg av underliggende investeringer med analyser av forventet risiko og avkastning i investeringen og hvordan investeringen påvirker forventet risiko og avkastning i hele porteføljen.

Finanstilsynet anser at Formueforsikrings agenter i utgangspunktet er faglig kvalifisert til å kunne avdekke og gi råd om kundens forsikrings- og sparebehov og formidle livsforsikring med investeringsvalg. Agentene har lang arbeidserfaring som kunderådgivere i forsikringsforetak og har deltatt i kompetansehevende kurs i den anledning.

Når livsforsikring med investeringsvalg har åpent investeringsunivers, velger ikke kunden mellom forhåndsbestemte porteføljer satt sammen av forsikringsforetaket, men velger selv underliggende investeringer. Når Formueforsikring gir råd om risikofylte investeringer som derivater og AIF-fond beregnet på profesjonelle investorer, må agentene ha kunnskap om finans og risikokvantifisering som gjør dem i stand til å kunne kontrollere at opplysninger fra utstedere og fondsforvaltere om forventet risiko og avkastning er riktige og fullstendig, og til å kunne gjøre kvantitative beregninger av hvordan en foreslått investering påvirker forventet risiko og avkastning i samlet portefølje. Finanstilsynet anser at foretakets agenter ikke har nødvendige faglig kvalifikasjonene til dette. Ingen av dem har relevant høyere utdanning. Autorisasjoner og kurs agentene har deltatt i er utilstrekkelige for å kunne gi råd om den type underliggende investeringer som foretaket har formidlet i situasjoner hvor agentforetaket ikke blir bistått av investeringsmiljøer i forsikringsforetaket. Finanstilsynet viser videre til at det ikke foreligger kvantitative vurderinger i den kundedokumentasjonen Finanstilsynet har sett gjennom, og at foretaket heller ikke har framlagt dokumentasjon på at det har gjort egne vurderinger av opplysningene fra utstedere og fondsforvaltere om underliggende investeringer.

Etter Finanstilsynets vurdering har Formueforsikring overtrådt forsikringsformidlingsloven § 7-3 ved å formidle avtaler om livsforsikring med investeringsvalg uten at agentene har nødvendige faglige kvalifikasjoner i forhold til den virksomheten som drives.

8 Risikostyring og internkontroll

8.1 Rettslig grunnlag

Risikostyringsforskriften har i kapittel 2 regler om styrets og daglig leders ansvar. Etter § 3 skal styret påse at foretaket har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll, herunder at det er en klar ansvarsdeling mellom styret og daglig ledelse. Etter § 4 skal daglig leder sørge for å etablere en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av en vurdering av foretakets risikoer etter retningslinjer fastsatt av styret, løpende følge opp endringer i foretakets risikoer og påse at foretakets risikoer er forsvarlig ivaretatt i samsvar med styrets retningslinjer.

Risikostyringsforskriften kapittel 3 har regler om årlig risikovurdering, vurdering av internkontrollen og om dokumentasjon og rapportering til styret av risikovurderingen.

8.2 Finanstilsynets endelige merknader

Foretaket har ingen skriftlige retningslinjer. Foretaket kunne i liten grad dokumentere kontroll av etterlevelse av ikke-skriftlige retningslinjer. Foretaket opplyste at daglig leder kontrollerer alle kundeavtaler som agentene inngår, men videresender til agenten for kontroll når foretaket er underagent. Det foreligger ikke en skriftlig rutine for dette, dokumentasjon på gjennomført kontroll eller hvilke forhold som er kontrollert. Finanstilsynet konstaterer at daglig leders kontroll ikke har vært forsvarlig. Finanstilsynet vurderer at foretakets rutiner er svært mangelfulle og har vært uten

betydning når de ikke har sikret at kundens interesser er blitt ivaretatt og ikke bidratt til å identifisere og håndtere åpenbare interessekonflikter mellom forsikringsagent og kunde.

Foretaket har ikke en klar ansvarsdeling mellom styret og daglig leder siden styret består av daglig leder alene, og styrebehandlingen fremstår derfor mer som en formalitet enn en realitet. Daglig leders rapporter til styret om risikostyring og internkontroll er for øvrig uten konkrete vurderinger av foretakets risiko. Foretaket kan ikke dokumentere hvilke kontroller som er gjort som grunnlag for daglig leders konklusjon om at internkontrollen har fungert tilfredsstillende siden siste gjennomgang.

I rapportene er følgende virksomhetskritiske risikoer angitt: forhold som kan medføre at foretaket mister sin konsesjon, får alvorlige økonomiske problemer eller ikke fanger opp brudd på hvitvaskingsreglene. Foretakets hvitvaskingskontroll er nærmere omtalt i punkt 9. Rapporten angir imidlertid ikke hvilke forhold som kan medføre at virksomhetskritiske risikoer inntreffer. En konkretisering av de faktiske risikoer foretaket er eksponert for er nødvendig for å kunne vurdere i hvor stor grad risikoen påvirker foretaket og for å kunne iverksette risikoreduserende tiltak.

Krav til å avdekke og presisere kundens krav og behov, sikre at rådgivning er i samsvar med avdekket krav og behov og sikre at kunden får viktig informasjon om produktet, er sentrale krav som er satt av hensyn til å sikre ivaretagelsen av kundenes interesser. Det er derfor særlig viktig at foretaket har rutiner og systemer for å sikre etterlevelse på disse områdene. Faren for mangelfull informasjon og rådgivning må anses å utgjøre en vesentlig risiko for foretak som formidler komplekse livsforsikringsprodukter. Finanstilsynet forventer at slike agentforetak har særlig fokus på etterlevelse av nevnte krav. Foretaket ansatte to agenter i 2015. Forholdet er ikke omtalt som en mulig risikofaktor i daglig leders rapport i 2016. Finanstilsynet anser manglende dokumentasjon av risikovurderinger ved endringen som lite forsvarlig sett hen til at agentene har en nøkkelrolle med hensyn til vurdering av kundenes forsikringsbehov, rådgivning og informasjon. Gjennom rutiner om kontroll av samtlige kundeavtaler der foretaket er forsikringsagent har Formueforsikring etter Finanstilsynets vurdering tilsynelatende hatt rutiner på plass som i utgangspunktet synes egnet til å bidra til at formidlingen i foretaket ble utført i samsvar med kravene i forsikringsformidlingsloven, og slik at det kunne iverksettes korrigerende tiltak ved avdekking av at informasjonsplikten ikke var oppfylt og at kundens behov ikke var ivaretatt i rådgivningen.

De gjentatte og grove overtredelsene av regelverket om informasjon, avdekking av kundens forsikringsbehov og rådgivning som likevel har funnet sted i hele perioden, jf. punktene 4, 5 og 6, viser at systemet for styring og kontroll ikke har vært hensiktsmessig.

Etter Finanstilsynets vurdering har styret forsømt sin plikt etter risikostyringsforskriften § 3 om å påse at foretaket har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Daglig leder har forsømt sin plikt etter risikostyringsforskriften § 4 om å sørge for å etablere en forsvarlig risikostyring og internkontroll. Finanstilsynet anser overtredelsene som alvorlige.

9 Hvitvaskingskontroll

9.1 Rettslig grunnlag

Det følger av lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvgl.) at rapporteringspliktige forsikringsformidlingsforetak, jf. § 4 punkt 9 skal foreta kundekontroll etter §§ 6 til 13 og

løpende oppfølging etter § 14, jf. § 5. Etter § 7 første ledd nr. 4 skal rapporteringspliktige innhente opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art. Formueforsikring omfattes ikke av unntaket til å foreta kundekontroll i hvitvaskingsforskriften § 10 annet ledd nr. 1.

Kundekontroll og løpende oppfølging skal foretas på grunnlag av en vurdering av risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven §§ 131 – 136 a, jf. hvvl. § 5. Risikoen skal vurderes utfra type kunde, kundeforhold, produkt eller transaksjon, jf. hvvl. § 5. I situasjoner som etter sin art innebærer høy risiko skal formidlingsforetaket ut fra en risikovurdering anvende andre kontrolltiltak i tillegg til de ordinære tiltakene. Formidlingsforetaket skal kunne påvise at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risiko.

Finanstilsynet anbefaler at alle rapporteringspliktige registrerer hvor kundens midler kommer fra. Kontrollen med kundens opplysninger på dette punktet vil avhenge av risikoklassifiseringen av kunden. Det vises til Finanstilsynets rundskriv nr. 24/2016 Veiledning – hvitvaskingsregler.

Kundekontroll skal som hovedregel gjennomføres før etablering av kundeforhold eller utføring av transaksjon, jf. hvvl. § 9, dvs. i praksis før det inngås en forsikringsavtale. Kopi av legitimasjonsdokumentet skal påføres "rett kopi bekrefte" med signaturen til vedkommende som har foretatt kontrollen, samt dato for kontrollen, jf. hvitvaskingsforskriften § 17. Dersom kundekontroll ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige ikke etablere kundeforhold, jf. hvvl. § 10. Det følger av hvvl. § 7 fjerde ledd at dersom bekreftelse av en fysisk persons identitet skal skje på grunnlag av fysisk legitimasjon uten personlige fremmøte, skal det fremlegges ytterligere dokumentasjon som bekrefter identiteten.

For gjennomføring av kundekontrolltiltakene som nevnt i hvvl. § 7 nr. 2 til 4 kan rapporteringspliktige legge til grunn tiltak utført av enkelte tredjeparter, herunder finansinstitusjoner og verdipapirforetak, jf. hvvl. § 11 første ledd. Adgangen til å legge til grunn kundekontrolltiltak utført av tredjeparter medfører imidlertid ikke unntak fra den rapporteringspliktiges plikt til å registrere kundeopplysninger som nevnt i hvvl. § 8 og å oppbevare opplysninger og dokumenter som nevnt i hvvl. § 22, eller ansvar for at kundekontroll gjennomføres i samsvar med hvitvaskingsloven med forskrifter, jf. hvvl. § 11 andre ledd.

Rapporteringspliktige skal ha forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av plikter etter hvitvaskingsloven, jf. hvvl. § 23.

9.2 Faktisk grunnlag

Foretaket opplyste følgende om hvitvaskings- og identitetskontrollen: Kontrollen varierer alt etter om foretaket opptrer som agent eller underagent. I begge tilfeller gjennomfører agenten kundemøte, enten personlig eller per telefon, identifiserer midlens kilde og noterer opplysningene i et eget kundemøteskjema. I personlige møter tar agenten kopi av identifikasjonsdokument og videresender kopien sammen med dokumentasjonen fra kundemøtet og kundeavtale til daglig leder. I følge foretaket krever forsikrings- og forsikringsagentforetakene at det er daglig leder i forsikringsagentforetaket som bekrefter kundens identitet.

I de fleste kundeeksemplene Finanstilsynet har kontrollert har agenten kun tatt kopi av pass. Ved telefonmøter ettersender kunden selv kopi av identifikasjonsdokumenter til agenten, normalt kun

pass, som videresender kopien til daglig leder. Dersom foretaket er agent er det daglig leder som påfører foretakets stempel, dato for kontroll, signatur og "rett kopi". Dersom foretaket opererer som underagent videresendes dokumentasjonen til forsikringsagentforetaket som deretter bekrefter rett kopi av identifikasjonen.

Daglig leder opplyste at han, og personer i foretakene Formueforsikring er underagent for, bekrefter rett kopi av identitetsdokumentene selv om vedkommende aldri har møtt kunden. Dette gjelder også når agenten har gjennomført alle møter per telefon og heller ikke har møtt kunden. Foretaket har ikke fått ettersendt kopi av identifikasjon som er bekreftet av tredjepart.

9.3 Finanstilsynets endelige merknader

Foretakets gjennomføring av identitetskontroll tilfredsstillende ikke kravene etter lov og forskrifter. Foretaket synes å ha basert sin hvitvaskingskontroll utelukkende på forsikringsforetakenes og de tilknyttede forsikringsagentforetakenes interne rutiner ettersom foretaket har hatt forskjellig praksis avhengig av hvilket forsikringsforetak det har formidlet forsikringer for. Daglig leder opplyste at han i enkelte tilfeller har fylt ut nødvendig informasjon på et blankt ark som han har sendt agenten slik at kopi av identifikasjon kan foretas på ferdig utfylt og "bekreftet" ark. Det har han gjort fordi forsikrings- og/eller forsikringsagentforetaket har hatt krav om at bare daglig leder kan bekrefte kundens identitet, selv om det ikke er begrensninger i hvitvaskingsreglene som forhindrer agenten i å utføre identitetskontrollen.

Foretakets redegjørelse for hvitvaskingskontrollen samt Finanstilsynets gjennomgang av kundedokumentasjon viser at foretaket ikke har krevd ytterligere dokumentasjon på kundens identitet ved bekreftelse av fysisk persons identitet uten personlig fremmøte i henhold til hvvl. § 7 fjerde ledd. Alternativ bekreftelse av identitet utført av tredjepart for kunder uten personlig fremmøte i henhold til hvvl. § 7 nr. 2 til 4, har heller ikke vært praktisert.

Videre avdekket Finanstilsynets gjennomgang av kundedokumentasjon at en rekke kopier av kundenes identifikasjonsdokumenter ikke var påført "rett kopi bekrefte", signaturen til vedkommende som har foretatt kontrollen eller dato for kontrollen, jf. hvitvaskingsforskriften § 17. For kunde 7 var et pass som utløp to år før kundemøtet benyttet til å bekrefte kundens identitet. Det følger av hvvl. § 7 første ledd nr. 2 at bekreftelse av kundens identitet skal gjøres på grunnlag av gyldig legitimasjon. For kunde 1 og 8 er bekreftelse av identitet gjort av tredjepart. Tredjeparten tilfredsstillende ikke kravene i hvvl. § 11 for hvilke tredjeparter som kan gjennomføre kundekontrolltiltak.

Basert på ovennevnte anser Finanstilsynet at foretaket gjennomgående ikke har oppfylt lovens krav ved bekreftelse av kundens identitet. Gjentatte brudd vitner om at interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som skal sikre oppfyllelse av plikter etter loven, jf. hvvl. § 23 er fraværende i foretaket. Foretaket har ikke overholdt pliktene etter hvvl. § 7 første ledd nr. 2-4 og fjerde ledd, § 23 samt hvitvaskingsforskriften § 17.

10 Vedtak om sletting av registrering

Etter forsikringsformidlingsloven § 9-4 kan grove eller gjentatte brudd på plikter etter lov eller forskrift lede til tap av tillatelse til å drive forsikringsformidlingsvirksomhet. For agenter som representerer forsikringsforetak med hovedsete i land utenfor Norge innebærer dette sletting av

registrering fra Finanstilsynets register, jf. § 7-10. Tilbakekall av tillatelse etter § 9-4 er bare aktuelt for mer kvalifiserte overtredelser av rammelovgivningen for forsikringsformidlingsvirksomhet. Det beror på Finanstilsynets skjønn om de aktuelle overtredelsene kvalifiserer for administrativt rettighetstap.

Etter Finanstilsynets vurdering har Formueforsikring systematisk overtrådt sentrale kundevernbestemmelser i forsikringsformidlingsloven med forskrifter som stiller krav til å presisere og begrunne de råd som gis, gi råd som dekker kundens foreliggende forsikringsbehov, samt gi informasjon om viktige sider ved forsikringen til kunden, se punktene 4, 5 og 6. Foretaket har i den forbindelse grovt tilsidesatt kundenes interesser. Foretaket har formidlet forsikringer for forsikringsforetak utenfor EØS og som ikke har tillatelse til å tilby forsikring til norske kunder, se punkt 2. Foretakets agenter har gitt råd om underliggende investeringer uten å ha nødvendige faglige kvalifikasjoner, se punkt 7. Finanstilsynet ser særlig alvorlig på at overtredelsene gjelder sentrale kundevernbestemmelser som skal bidra til å sikre at kundene får forsikringer som dekker deres krav og behov, og som skal bidra til å gi kundene et godt beslutningsgrunnlag for å kunne ivareta egne interesser. Foretaket har videre systematisk overtrådt sentrale bestemmelser som skal bidra til forsvarlig virksomhetsstyring, se punktene 8 og 9. Styret og daglig leder har ikke ivaretatt sine plikter etter risikostyringsforskriften og hvitvaskingsloven med forskrifter.

Etter Finanstilsynets vurdering kvalifiserer forholdene til sletting fra Finanstilsynets register med hjemmel i § 9-4 om administrativt rettighetstap. Dette kan ikke anses uforholdsmessig tatt i betraktning omfanget og grovheten i overtredelsene.

Dette vedtaket kan påklages innen tre uker etter at vedtaket er mottatt. Klage sendes Finanstilsynet. Klageinstans er Finansdepartementet. Forvaltningslovens §§ 18 og 19 om partenes adgang til å gjøre seg kjemt med sakens dokumenter, gjelder. Det kan søkes om utsatt iverksetting av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 42.

For Finanstilsynet

Ann Viljugrein
direktør for bank- og forsikringstilsyn

Hege Bunkholt Elstrand
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi: REVISJONSSELSKAPET OLSSON & CO DA